

YOUTH GROUPING OF SKINHEADS: SOCIAL PORTRAIT OF SUBCULTURE

In the article is observing the history of appearing youth grouping of skinheads. The author investigates a social portrait of subculture, the relation to it of modern student's youth.

Key words: youth subculture, nazism, neo-nazism, social extremism.

УДК 378.147

Чабан Н.І.

***КУРС “ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ ЮРИСТА” ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ
СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ***

*У статті розкрито зміст, форми, методи курсу “Ділове спілкування юриста”.
Порушено проблему соціалізації майбутніх юристів у процесі професійної підготовки.*

*Ключові слова: ділове спілкування юриста, комунікативна культура, монологічне,
діалогічне та полілогічне спілкування.*

Система вищої освіти, яка переживає серйозний етап реорганізації та реформування, забезпечує “фундаментальну наукову, загальнокультурну, практичну підготовку фахівців, що визначають темпи і рівень науково-технічного та соціального прогресу, сприяють утвердженню гуманістичних ідеалів, норм співжиття, формування інтелектуального потенціалу нації як найвищої цінності суспільства” [3, с. 16]. При цьому вона створює умови для подальшого розвитку суспільства, культури, науки, техніки, передбачає формування у студентів перспективні ідеали, перспективні види діяльності, перспективні взаємовідносини, високу мораль, яка б відповідала завданням перспективного розвитку суспільства.

Поступове зростання демократичних тенденцій суспільно-політичного життя, високий рівень політизації суспільства актуалізує в людях потребу ефективної переконуючої комунікації, що, безумовно, становить фундамент професіоналізму не лише юриста, а й багатьох інших гуманітарних кадрів нової демократичної України: дипломатів і політиків, журналістів і менеджерів, викладачів і вихователів та ін. Саме у вузі процес соціалізації особистості набуває громадянської визначеності, оскільки, окрім включення студентів у різноманітні види соціальних стосунків як активного суб'єкта, зокрема, спрямування власних зусиль на пізнання, формування ціннісних життєвих орієнтирів, реалізацію комунікативного діяння, також передбачається їх спеціалізація [1, с. 87-98].

На нашу думку, виховання культури ділового спілкування майбутнього юриста вимагає формування спеціальних умінь студента. З цією метою у навчально-виховний процес Херсонського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ було включено спецкурс “Ділове спілкування юриста”, покликаний формувати мисленнєво-мовленнєву та комунікативну культуру студента.

Моделювання навчального процесу у вузі передбачає системний підхід як спосіб вивчення, аналізу й узагальнення юридичних фактів та явищ у діалектичному процесі пізнання. Спецкурс “Ділове спілкування юриста” акумулює найважливіші здобутки цілого комплексу гуманітарних наук і виступає як культура соціальної взаємодії, що закономірно базується на глибоких знаннях психології людини та принципів формальної логіки, етичної й естетичної освіченості, умінні створювати комунікативне досконале мовлення, розуміти його та адекватно оцінювати.

Метою запропонованого спецкурсу нами було обрано оволодіння комунікативною майстерністю, мистецтвом побудови та виголошення промови, а також ефективного як індивідуального, так і колективного спілкування. Реалізацію поставленої мети вбачаємо у вирішенні таких завдань, як: ознайомлення з методикою підготовки та проведення публічних виступів; ознайомлення з особливостями судових промов, вимогами до їх підготовки та

виголошення; розширення ерудиції; формування навичок вираження власної думки; розвиток навичок публічного виступу, подолання фобії виступу на численній аудиторії; формування вмінь та навичок вести полеміку; формування вміння аналізувати виступи та давати їм критичну оцінку.

Навчальний спецкурс “Ділове спілкування юриста” зорієнтований на актуалізацію питань культури мовлення, частково опанованих студентами з дисциплін “Культурологія”, “Українська мова (за професійним спрямуванням)”, “Риторика”, “Логіка”, “Філософія”, “Іноземна мова” у ході розв’язання актуальних питань сучасного мовного етикету східних слов’ян через порівняння з англо-, франко-, германомовним етикетом.

Програма передбачає розгляд двох взаємопов’язаних і взаємозумовлених частин, які в сукупності з урахуванням певної послідовності відтворюють логіко-структурну модель спецкурсу: 1. Психологічні основи ділового спілкування юриста. 2. Вербальні та невербальні засоби спілкування майбутнього юриста.

Запропонований спецкурс передбачає ознайомлення студентів з основними теоретичними поняттями та категоріями навчальної дисципліни: співвідносність термінів “культура мовлення”, “професійна культура спілкування”, “діловий етикет”, “мовленнєвий етикет”, “вербальні засоби спілкування”; спілкування як науково-практична проблема, моральні передумови ділового спілкування, психологічна природа спілкування, колективне обговорення ділових проблем, публічне мовлення, різновиди і структура публічного мовлення, специфіка судового красномовства, концепція виступу, аргументація й контраргументація, види аргументів, сучасні риторичні методи аргументування тощо.

Система практичних занять разом із системно організованою самостійною роботою дає змогу опанувати новий матеріал, закріпити й деталізувати його. Частково навчальний матеріал спецкурсу (підготовка рефератів, повідомлень з тем практичних занять, доповідей, промов на конференціях тощо) пропонується для засвоєння студентами в процесі самостійної роботи. З метою контролю самостійної роботи, якості теоретичних знань і сформованості компетентностей студентів щодо зв’язного мовлення передбачено модульні контрольні роботи. Спецкурс завершується складанням заліку.

У результаті вивчення матеріалу спецкурсу “Ділове спілкування юриста” студенти оволодівають певним обсягом знань та компетентностей, а саме: засвоюють сутність і сучасний статус спілкування; своєрідність спілкування як самостійної теоретико-прикладної науки; риторичну формулу як сукупність основних законів організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю; специфіку, різновиди і жанри публічного мовлення; особливості судового красномовства, роботи видатних судових ораторів; сучасний етикет публічного мовлення; стратегію, тактику і концепцію публічного виступу; етапи творчої діяльності оратора; сучасні вимоги до промовця; види аргументів і ситуації їх використання; сучасні методи риторичного аргументування; принципи безконфліктного спілкування; риторичну специфіку громадсько-політичного, усного ділового мовлення і жанрів засобів масової комунікації; прийоми активізації уваги слухачів; сутність полеміки й полемічні прийоми; вимоги до мовної культури юриста; правила спілкування для мовця і слухача; етикет телефонної розмови; найуживаніші мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення погодження, непогодження тощо; критерії оцінювання усної промови; найважливішу навчально-довідкову і популярну вітчизняну та зарубіжну літературу з красномовства. У ході практичних занять набувають умінь коректно вступати у комунікацію за різних ситуацій спілкування; поставити запитання (для встановлення контакту, для одержання інформації тощо) і дати коректні відповіді; користуватися прийомами “відходу” від запитання; подавати думки з аргументами/контраргументами; підготувати публічне мовлення за визначеною темою; виступити з промовою перед широким загалом; всебічно оцінити публічну промову; спілкуватися літературною мовою; доречно і влучно вживати афоризми, крилаті вирази, прислів’я.

Методи мовлення, які ми пропонуємо у формуючому педагогічному експерименті, сприяють оптимізації діяльності студентів: мисленнєвої, мовленнєвої, комунікативної, творчої, юридичної тощо.

Крім класичних методів, ефективними методами у формуванні комунікативної особистості студента виявилися такі: метод рольових та ділових ігор, метод словесної дії, розв'язання ситуативних завдань, творчі конкурси, мікровиступи на задану тему, виступи-імпровізації, самоаналіз та рецензування (індивідуальна та колективна рефлексія), метод тестування, відеотренінги, відеопрактикуми тощо.

Реалізація змісту, форм та методів навчання передбачається навчальним планом, програмами, методичними рекомендаціями, які розроблялися автором для системи вищої освіти. Відзначимо, що серед сукупності комунікативних навичок та умінь, якими повинен володіти кожен високопрофесійний юрист, ми виділили монологічну, діалогічну та полілогічну форми усної переконуючої комунікації. Зокрема, вимагає серйозної фахової уваги підготовка юриста у плані здобуття умінь полемічної майстерності, теорії та практики аргументації виступу, логічної культури мислення та ін.

Опитування студентів про їх комунікативну підготовку на першому курсі навчання виявило низький результат – біля 14 %.

Перспективним шляхом ліквідації дефіциту комунікативної культури юристів як органічної складової їхньої фахової підготовки, на нашу думку, є поетапна система формування комунікативної культури особистості майбутнього:

- 1) моделювання системи навчання студента;
- 2) створення й реалізація навчальної програми зі спецкурсу “Ділове спілкування юриста”;
- 3) розробка й впровадження навчальних та позааудиторних форм навчання студентів в умовах фахової юридичної освіти.

На нашу думку, встановлення рівня комунікативної обдарованості студентів та абітурієнтів юридичних навчальних закладів, якісний профвідбір методом експертної оцінки, самооцінки на інтуїтивному рівні дає якісні результати, виходячи із таких основних показників: культура мислення (логічна культура); культура мовлення (лінгвістична культура), техніка мовлення; культура спілкування з аудиторією (психолого-педагогічна культура). Високий, середній та низький комунікативні рівні підготовки абітурієнтів та студентів молодших курсів виявляють виразну тенденцію до середнього рівня володіння усно-мовною комунікацією на юридичних спеціальностях, натомість абітурієнти технічних, природничих курсів виявляють тенденцію до низької ораторської культури.

Наші спостереження за абітурієнтами, які навчаються на курсах доузівської підготовки і мають намір вступити до юридичного вузу, засвідчують, що вони потребують серйозної ораторської підготовки, не завжди володіють умінням вести демократичну дискусію, полеміку, у спілкуванні часто інтроверти, некомфортно почувають себе тоді, коли треба аргументовано відстояти власну точку зору, особливо у нестандартних ситуаціях, уникають публічних виступів, не завжди вірять у свої ораторські потенції, мають недостатню ораторську практику, над ними часто тяжіють стереотипи “папірцевих” ораторів, слабо розвинені навички та уміння спонтанного імпровізаційного публічного монологічного мовлення.

Відзначимо, що мотиви, інтереси, здібності студентів юридичного факультету до оволодіння мистецтвом красномовної комунікації, виконавсько-мовленнєвою діяльністю динамічно змінюються до третього курсу навчання.

До педагогічних умов формування комунікативної культури особистості майбутнього юриста, крім системного методу у розв'язанні фахових завдань, міжпредметних зв'язків із дисциплінами гуманітарного профілю, відносимо і перелік та обсяг годин навчальних курсів, необхідних для навчання студентів мистецтву живого слова. На базі експертного опитування спеціалістів вузу засобами математичної логіки визначається структура навчальних курсів та

спецкурсів для Херсонського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ, їхній логічний взаємозв'язок.

Формуючий експеримент із виховання комунікативної особистості студентів юридичного профілю передбачав такі фази: від засвоєння студентами основних вимог до ораторської творчості, через визначення її місця й сутності у педагогічній та професійній діяльності, через формування необхідних умінь – до організації навчально-пошукової творчості студентів з метою виголошення промов різного жанру, виду й спрямування, з використанням елементів переконуючої майстерності, із виявленням умінь саморефлексії. Така динаміка рівнів практичних умінь студентів лежить в основі методу трансформації своїх ораторських умінь у фаховій діяльності з метою повнішої інтелектуально-емоційної, емоційно-художньої, духовної реалізації особистості демократичного суспільства.

У позанавчальний час у юридичному вузі виховання комунікативної особистості здійснюється через таку підструктуру, як юридична клініка. Невикористаних резервів у формуванні комунікативної особистості у вузі є чимало, окремі аспекти цієї проблеми потребують подальшого вивчення, розширення експерименту й осмислення досвіду, набутого кращими практичними фахівцями та викладачами юридичних вузів.

Узагальнення результатів педагогічного досвіду та експерименту, відповідно до розробленої авторами концепції, показало, що у студентів експериментальних груп значно зріс інтерес до вивчення риторики, ораторського мистецтва, полемічного мистецтва, майстерності ділового спілкування та ін. (87%). Захист реферативних робіт на юридичному факультеті виявив, що студенти отримували вищий бал не лише за зміст роботи, але й за уміння захистити її перед комісією, точно й ґрунтовно відповісти на запитання, уміло поєднуючи зміст і форму презентації дослідження в усній переконуючій комунікації (68%).

У цілому можна зробити висновок про те, що розвиток суспільства, яке ставить на чільне місце формування культури комунікативної особистості юриста, має значний духовно-інтелектуальний потенціал, бо практика спілкування виступає активним фактором в організації стабілізуючого культуротворчого фактора демократичної держави. Тому кожен мовець, незалежно від сфери усної переконуючої комунікації, повинен відчувати високу відповідальність за словесний вчинок, словесну дію, бо у широкому розумінні комунікація переймається проблемами впливу мислення на свідомість, буття, екзистенційну дійсність.

Сучасна інтелігентна людина – фахівець у певній галузі мусить осмислити багатющу комунікаційну спадщину цивілізованого людства й свого народу на новому етапі розвитку суспільства, а також стосовно власних можливостей, конкретної ситуації спілкування; виробити оригінальний стиль спілкування, розширити духовно-інтелектуальні обрії у широкому контексті світової культури. В умовах духовно-морального відродження українського народу, зростання інтелектуально-просвітницької активності мас, гуманітаризації та гуманізації освіти, з метою підготовки висококваліфікованих, гармонійно освічених спеціалістів на європейському та світовому рівнях актуалізується роль гуманітарних наук, які становлять основу формування базових професійних знань, навичок, умінь мистецтва комунікації студентів юридичного профілю, які працюють у системі “людина – людина” [2, с. 88-99].

Отже, комунікативна культура спеціаліста юридичного профілю – важливий компонент професійної підготовки випускника реформованої вищої освіти демократичної України, яка відроджує класичну й національну спадщину професійної комунікації на засадах істини, добра, краси в умовах гуманізації та демократизації освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васянович Г.П., Онищенко В.Д. Ноологія особистості: Навчальний посібник для студентів і викладачів. – Львів: “Сполом”, 2007. – 217 с.
2. Сагач Г.М. Слово животворяще (духовні засади педагогічної риторики) / Навчальний посібник з педагогічної риторики для вищих і середніх навчальних закладів України. – К.: Пошук. – 2000. – 286 с.
3. Україна на рубежі ХХІ століття. Державна національна програма “Освіта”. – К., 1992. – С. 16.

Чабан Н.И.

*КУРС “ДЕЛОВОЕ ОБЩЕНИЕ ЮРИСТА” КАК СРЕДСТВО СОЦИАЛИЗАЦИИ
СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ*

*В статье раскрыто содержание, формы, методы курса “Деловое общение юриста”.
Затронута проблема социализации будущих юристов в процессе профессиональной
подготовки.*

*Ключевые слова: деловое общение юриста, коммуникативная культура,
монологическое, диалогическое и полилогическое общение.*

Chaban N.I.

*COURSE NETWORKING LAWYER AS A MEANS OF SOCIALIZATION OF STUDENTS IN
TRAINING*

*In the article the contents, forms, methods of the course “Business Communication Lawyer.
Affected by the problem of socialization of future lawyers in training.*

*Key words: business communications lawyer, communicative culture, monological,
dialogical and polilogicheskoe communication.*